

แผนการจัดการเรียนรู้ ประจำบทที่ ๑๐ เรื่อง การเลือกตั้ง

ก. เนื้อหาสาระที่ศึกษา

การเลือกตั้ง

๑. ความหมายของการเลือกตั้ง
๒. ความสำคัญของการเลือกตั้ง
๓. ประเภทและองค์ประกอบของการเลือกตั้ง
๔. ปัญหาการเลือกตั้ง

ข. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เมื่อได้ศึกษาบทที่ ๑๐ จบแล้ว ผู้ศึกษามีความสามารถ

๑. อธิบายความหมายของการเลือกตั้งได้
๒. อธิบายความสำคัญของการเลือกตั้งได้
๓. ระบุประเภทและองค์ประกอบของการเลือกตั้งได้
๔. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการเลือกตั้งได้

ค. กระบวนการเรียนรู้

๑. ผู้สอนเกริ่นนำเชื่อมโยงการเลือกตั้ง
๒. ผู้สอนใช้ประเด็นการซักถามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้นิสิตตอบ สลับการสอนอยู่เสมอ
๓. นิสิตแสวงหาความรู้ใหม่จากเอกสารประกอบการสอน ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมให้พร้อม อธิบายเพิ่มเติมประเด็นนั้นที่สงสัยให้ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง
๔. ผู้สอนได้กระตุ้นให้นิสิตเกิดความสนใจ ต้องการความรู้ใหม่โดยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนิสิต
๕. ผู้สอนเสนอแนะให้นิสิตศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสืออื่น ๆ
๖. เมื่อศึกษาจบแล้ว ผู้สอนมอบหมายงานให้นิสิตค้นคว้าตอบกิจกรรมท้ายบทนำมาส่งในสัปดาห์ต่อไป
๗. ผู้สอนอธิบายสรุป “การเลือกตั้ง” อีกครั้ง เพื่อเป็นการทบทวนเนื้อหาสาระ และ ประเมินผลหลังการเรียนรู้

ง. แหล่งการเรียนรู้

๑. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา
๒. หนังสือหรือตำราเกี่ยวกับรัฐศาสตร์/พุทธศาสตร์
๓. เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

จ. สื่อการเรียนการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอนวิชา การเมืองกับการปกครองของไทย
๒. บอร์ดความรู้, หนังสือพิมพ์, และวารสารที่เกี่ยวกับการเมืองหรือการปกครองของไทย
๓. ใบงาน/งานที่มอบหมายอื่น ๆ

ฉ. การวัดผลและประเมินผล

๑. ด้านคุณธรรม จริยธรรม : ประเมินการสังเกตพฤติกรรม/การร่วมกิจกรรม/การแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน
๒. ด้านความรู้ : ประเมินจากการตอบคำถาม/แสดงความคิดเห็น/ตรวจแบบทดสอบ
๓. ด้านทักษะทางปัญญา : ประเมินจากการนำเสนอผลงานเดี่ยว/งานกลุ่ม
๔. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา : ประเมินผลการตนเอง การนำเสนอรายงานเป็นทีม และพฤติกรรมการทำงานเป็นทีม
๕. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา : ประเมินผลการค้นคว้า การอ้างอิง การทำรายงานเน้นข้อมูลเชิงตัวเลขและคำอธิบาย

บทที่ ๑๐

การเลือกตั้ง

๑๐.๑ ความนำ

การเลือกตั้งตัวแทนประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ในระบบการปกครองที่เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของปวงชน ซึ่งคิดค้นขึ้นแทนระบบปกครองของตน การเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่เลือกสรรรัฐบาลที่จะทำการปกครองและสร้างความชอบธรรมให้แก่อำนาจการปกครองของผู้ปกครองให้เป็นไปโดยสันติ การเลือกตั้งในประเทศที่มีพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคหรือหนึ่งกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการยุติข้อขัดแย้งในระบบการเมืองโดยเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกา และกติกาดังกล่าวจะทำให้คู่ต่อสู้ทางการเมืองยอมรับผลการตัดสินของผู้เลือกตั้ง โดยฝ่ายที่ชนะจะได้รับมอบอำนาจจากประชาชนให้ทำการปกครองในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ ฝ่ายแพ้ก็นำทางเอาชนะในคราวต่อไป ตามวิถีทางที่กฎเกณฑ์และกติกาได้กำหนดไว้ไม่ต้องอาศัยวิธีการที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรม เช่น การปฏิวัติรัฐประหารเป็นกลไกในการสับเปลี่ยนอำนาจ ดังนั้นกระบวนการการเลือกตั้งภายในเงื่อนไขที่กล่าวมานี้จึงแตกต่างไปจากการปกครองเท่านั้น มิใช่เป็นกลไกเพื่อขจัดความขัดแย้งหรือเพื่อตัดสินการสืบทอดอำนาจแต่อย่างใด

๑๐.๒ ความหมายของการเลือกตั้ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายของการเลือกตั้งไว้ว่า หมายถึง การเลือกบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนตนกรณีต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น^๑

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเขาไปทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการปฏิบัติ จัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน^๒

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเอง โดยอิสระว่าจะเลือกใครเป็นตัวแทนของตนเขาไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือกและผู้ที่ได้รับเลือกด้วย

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔๓.

^๒กระมล ทองธรรมชาติ, วิวัฒนาการของรัฐธรรมนูญไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๑), หน้า ๑

คะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประเทศมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนให้เขารวมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครอง^๓

การเลือกตั้ง หมายถึง เป็นกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้อง (Demand) หรือสนับสนุน (Support) ต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง^๔

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (Participation) อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องหรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือการละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งทางการเมือง หรือตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตน ด้วยความคาดหวังว่าผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะนำอุดมการณ์ และนโยบายในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การ^๕

เลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองปกครองของประชาชน นั่นเอง

ในที่นี้ผู้เรียบเรียงขอให้ความหมาย การเลือกตั้ง ว่าเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (participation)อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องหรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งทางการเมืองหรือการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์นโยบาย และวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตน ด้วยความคาดหวังผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะนำอุดมการณ์และนโยบายในการบริหารประเทศ และทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองปกครองของประชาชน

การเลือกตั้งมีหัวข้อสำคัญดังนี้

๑๐.๒.๑ ระบบการเลือกตั้ง

วัตถุประสงค์ระบบการเลือกตั้งจะสามารถบรรลุได้ก็แต่โดยการที่รัฐกำหนดระบบการเลือกตั้งและกระบวนการในการเลือกตั้งให้เหมาะสม หากพิจารณากระบวนการ ขั้นตอน และระบบการเลือกตั้งที่ใช้ในประเทศต่าง ๆ ในรายละเอียดแล้ว เราอาจแยกกระบวนการเลือกตั้งออกได้นับเป็นสิบหรือร้อยระบบ แต่หากพิจารณาถึงพื้นฐานแนวความคิดร่วมกันของระบบการเลือกตั้งที่ใช้บังคับอยู่จริง เราอาจแยกระบบการเลือกตั้งออกได้เป็น ๒ ระบบใหญ่ ๆ คือ

^๓พิมลจรรย์ นามวัฒน์, การวางแผนและควบคุมงานบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๗๑๖.

^๔พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, บทบาทของพรรคการเมืองไทยในการจัดตั้งรัฐบาลผสม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑๗.

^๕วัชรไชยสาร, ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๘-๙.

(๑) การเลือกตั้งระบบเสียงข้างมาก

โดยหลักการแล้ว รัฐใดใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก รัฐนั้นจะมีการแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็นหลายเขตโดยแต่ละเขตการเลือกตั้งมีขนาดใกล้เคียงกัน ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดในเขตการเลือกตั้งที่ตนลงสมัคร ในกรณีที่ในเขตการเลือกตั้งนั้นมีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งหลายคน ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งอาจได้คะแนนเสียงไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเสียงทั้งหมดของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง เช่น ได้คะแนนเสียงเพียงร้อยละสามสิบห้าของจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นต้น การเลือกตั้งในระบบนี้ที่เรียกว่าการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากสัมพัทธ์มีผลในการสร้างระบบสองพรรคการเมืองขึ้นมา ตัวอย่างของประเทศที่ใช้การเลือกตั้งในระบบนี้ได้แก่ สหราชอาณาจักร ซึ่งมีพรรคการเมืองใหญ่ ๒ พรรค คือพรรคแรงงาน (Labour) และพรรคอนุรักษนิยม (Conservative)

นอกจากการเลือกตั้งระบบเสียงข้างมากสัมพัทธ์แล้ว ยังมีการเลือกตั้งอีกแบบหนึ่งซึ่งถือว่าอยู่ในประเภทของการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากเช่นกัน ซึ่งได้แก่ การเลือกตั้งระบบเสียงข้างมากเด็ดขาด ในการเลือกตั้งระบบนี้รัฐอาจใช้เทคนิคเลือกตั้งได้ ๒ วิธีด้วยกัน คือ

๑) รัฐแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็นหลายเขตขนาดใกล้เคียงกัน แต่ละเขตมีผู้แทนได้หนึ่งคน ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีคะแนนเสียงคนละ ๒ คะแนน คะแนนเสียงที่หนึ่งเป็นคะแนนเสียงแท้ ส่วนคะแนนเสียงที่สองเป็นคะแนนเสียงสำรองซึ่งจะนำมาใช้คำนวณในกรณีที่นับคะแนนเสียงที่หนึ่งแล้ว ยังไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด คือ เกินกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง เราเรียกวิธีการนี้ว่า “Alternative vote system”

๒) รัฐอาจกำหนดให้มีการเลือกตั้งรอบที่สอง ในกรณีที่ไม่มีใครกว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดในการเลือกตั้งรอบแรก การเลือกตั้งในรอบที่สองนี้รัฐจะกำหนดให้เฉพาะผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุด ๒ ลำดับแรกในการเลือกตั้งรอบแรก เป็นผู้ที่มีสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้งรอบที่สอง โดยเหตุดังกล่าวการเลือกตั้งในรอบที่สอง จะนำไปสู่การแบ่งกลุ่มและการต่อสู้ทางการเมืองเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๒ คนเท่านั้น ในกรณีนี้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงไม่มากพอที่จะแข่งขันได้ในรอบที่สองอาจจะหันไปสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในรอบที่สองคนใดคนหนึ่ง และเป็นปัจจัยสำคัญในการชี้ขาดชัยชนะของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้นได้ นอกจากนี้ที่กล่าวมานี้ รัฐอาจจะกำหนดให้การเลือกตั้งว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่า ๒ คนก็ได้ เช่น กำหนดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดที่ได้คะแนนเสียงในรอบแรกเกินกว่าร้อยละสิบห้าของจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง ย่อมมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งรอบที่สองได้ในกรณีนี้ การเลือกตั้งในรอบที่สอง ย่อมใช้ระบบเสียงข้างมาดสัมพัทธ์ ผู้ที่ได้คะแนนมากที่สุดในการเลือกตั้งรอบที่สองถือว่าเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง การเลือกตั้งในระบบเสียงข้างมากเด็ดขาดได้รับการปฏิบัติโดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ในการเลือกตั้งของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

๓) การเลือกตั้งในระบบเสียงข้างมาก มีผลของการสร้างความเป็นตัวแทนหรือผู้แทนของท้องถิ่นยิ่งกว่าความเป็นผู้แทนในระดับประเทศ ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งย่อมมุ่งหาเสียงกับคนในพื้นที่ที่ตนลงสมัครเป็นสำคัญ โดยเหตุดังกล่าวผู้สมัครรับเลือกตั้งในระบบนี้จะมุ่งพิจารณาผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่นเป็นหลักยิ่งกว่าผลประโยชน์ในระดับประเทศ ผู้ได้รับเลือกตั้งย่อมผูกพันกับคนในพื้นที่ยิ่งกว่าผูกพันกับพรรคการเมืองที่ส่งตนลงสมัครรับเลือกตั้งในระบบนี้

พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งไม่มีผู้ที่เคยเป็นผู้แทนราษฎรอยู่ในสังกัดมีโอกาสไม่มากนักในการที่จะชนะการเลือกตั้ง นอกจากนี้หากพิจารณาในแง่ของน้ำหนักคะแนนเสียงที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งในที่สุดฝ่ายแพ้การเลือกตั้งนั้นจะพบว่าคะแนนเสียงดังกล่าวเป็นคะแนนเสียงที่ไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาแม้แต่น้อย เราอาจกล่าวได้ว่า ในการเลือกตั้งระบบเสียงข้างมาก เฉพาะคะแนนเสียงที่ลงให้แก่ผู้ชนะการเลือกตั้งเท่านั้นถือว่าเป็นคะแนนเสียงแทนคะแนนอื่น ๆ ในเขตการเลือกตั้งนั้นทั้งหมด อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งในระบบเสียงข้างมากมีผลทำให้วัตถุประสงค์ในการหล่อหลอมเจตจำนงและความเห็นทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นบรรลุผลได้ดียิ่งกว่าการเลือกตั้งในระบบสัดส่วนที่จะกล่าวถึงต่อไป

๑๐.๒.๒ การเลือกตั้งระบบสัดส่วน

โดยหลักการแล้ว ในการเลือกตั้งระบบสัดส่วน พรรคการเมืองต้องทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเรียงตามลำดับเสนอแก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนพิจารณาลงคะแนนเสียงเลือกพรรคการเมืองนั้น เมื่อมีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้ว จะมีการคำนวณจำนวนที่นั่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคจะได้รับ ทั้งนี้ตามสัดส่วนของคะแนนเสียงที่ประชาชนออกเสียงลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองนั้น ๆ โดยกระบวนการนี้สภาผู้แทนราษฎรจึงเป็นเสมือน “กระจก” สะท้อนภาพของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคมในการจัดการเลือกตั้งระบบสัดส่วนนี้รัฐอาจกำหนดให้พรรคการเมืองทำบัญชีรายชื่อเพียงบัญชีเดียว ทั้งนี้โดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง หรืออาจกำหนดให้มีเขตการเลือกตั้งหลายเขต และให้พรรคการเมืองทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามจำนวนเขตเลือกตั้งที่กำหนดก็ได้

การเลือกตั้งในระบบสัดส่วนนี้ อาจมีผลนำไปสู่การมีพรรคการเมืองหลายพรรคในสภา และอาจส่งผลกระทบในทางลบต่อการจัดตั้งรัฐบาลหรือเสถียรภาพของรัฐบาลได้ แม้กระนั้นก็ตามก็มีผู้เห็นว่าการเลือกตั้งในระบบสัดส่วนนี้ ถือเป็นการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตยโดยแท้จริง ทั้งนี้เพราะ นอกจากคะแนนเสียงทุกคะแนนที่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งออกเสียงให้แก่พรรคการเมืองจะได้รับ การนำมาคำนวณแล้ว สภาผู้แทนราษฎร ยังสะท้อนภาพความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างตรงต่อความจริงที่สุดอีกด้วย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่วัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งแล้ว การเลือกตั้งในระบบสัดส่วนจะยังไม่มีผลต่อการหล่อหลอมเจตจำนงทางการเมืองหลายพรรคได้รับการเลือกตั้ง การหล่อหลอมเจตจำนงทางการเมืองจะปรากฏเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อมีการรวมกลุ่มพรรคการเมืองที่มีแนวนโยบายคล้ายกันในสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเป็นฝ่ายค้านหรือเพื่อจัดตั้งรัฐบาล

หากการเลือกตั้งในระบบเสียงข้างมากเป็นการเลือกตั้งที่มีผลให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องผูกพันตนอยู่กับประชาชนในเขตเลือกตั้งของตนยิ่งกว่าพรรคการเมืองแล้ว การเลือกตั้งในระบบสัดส่วนจะมีผลต่อเรื่องดังกล่าวในทางตรงข้าม กล่าวคือ การเลือกตั้งในระบบสัดส่วนจะทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ ผู้แทนราษฎรจะคำนึงถึงผลประโยชน์ในระดับประเทศยิ่งกว่าผลประโยชน์ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การที่พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากนั้นอาจส่งผลกระทบในทางลบต่อระบบการเมืองได้น้อย ๒ ประการ

๑) เนื่องจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนจะทำให้พรรคการเมืองเล็กมีโอกาสเข้าสู่สภาได้มาก หากพรรคการเมืองเล็กซึ่งมีความเข้มแข็งโดยระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนเป็นพรรคการเมืองของ

กลุ่มหัวรุนแรง (ในทางศาสนา, เศรษฐกิจ, ฯลฯ) เน้นเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน พรรคการเมืองดังกล่าวอาจส่งอิทธิพลในทางที่ไม่ดีนักต่อการบัญญัติกฎหมายหรือการตัดสินใจแก้ปัญหาของรัฐบาลได้

๒) การที่พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งมากเกินไปอาจไม่เป็นผลดี หากการจัดตั้งการดำเนินงานของพรรคการเมืองตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของนักธุรกิจการเมือง ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจกำหนดรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ทำให้ผู้มีความรู้ความสามารถที่ไม่มีความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจในพรรคการเมืองไม่อาจเข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชนได้ แม้จะมีข้อเสียดังกล่าวมานี้ แต่ข้อเสียดังกล่าวอาจแก้ไขได้โดยเทคนิคของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง เช่น กำหนดคะแนนรวมขั้นต่ำที่พรรคการเมืองจะต้องได้รับเอาไว้ เพื่อไม่ให้พรรคการเมืองเล็ก ๆ เข้าไปสู่สภามากเกินไป หรือกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานของพรรคการเมืองให้โปร่งใสเป็นประชาธิปไตย เพื่อไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งกุมอำนาจในพรรคการเมืองแต่เพียงผู้เดียว เป็นต้น

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ประชาธิปไตยยังล้มลุกคลุกคลาน เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมือง ยิ่งในปัจจุบัน ประชาชนมีความแตกแยกทางความคิด แบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ล้วนแต่มีผลประโยชน์แอบแฝง ผลจากการปฏิรูปการเมือง โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๖ ที่ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดแต่มีอายุการใช้งานเพียง ๙ ปีเศษ ก็เกิดรัฐประหารขึ้น เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ และมีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาเรียกว่ารัฐธรรมนูญฉบับประชามติที่ใช้ในปัจจุบัน และมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่จำเป็นต่อการเลือกตั้งสามฉบับคือ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งและการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง และ พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง^๖ ประเทศไทยมีการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญพระราชบัญญัติพรรคการเมืองและมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว รวมทั้งสิ้น ๒๓ ครั้ง^๗ การเลือกตั้งแต่ละครั้งก็มีความมากมาย การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชน คือ เจ้าของประเทศ เจ้าของอำนาจอธิปไตย^๘ ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดทิศทางการบริหารของประเทศ คือประชาชนโดยตัวแทน คือการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเพื่อเข้าไปทำหน้าที่แทนในสภาผู้แทนราษฎรเพื่อทำหน้าที่เสนอกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นช่วงเริ่มต้นของการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย บ้านเมืองยังอยู่ระหว่างการต่อสู้ของกลุ่มอำนาจเก่ากับกลุ่มอำนาจใหม่ และระหว่างกลุ่มอำนาจใหม่ด้วยกัน ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ทำให้มีการปฏิวัติรัฐประหารบ่อยครั้งและมีการเลือกตั้งเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

^๖วิชรา ไชยสาร, ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๓๒-๓๗.

^๗เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓.

^๘รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐. มาตรา ๒ มาตรา ๓

๑๐.๓ ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งมีความสำคัญอย่างยิ่งในประเทศที่ปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเลือกบุคคลตามความต้องการสู่กระบวนการทางการเมืองสร้างความชอบธรรมทางการเมืองโดยการเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความสามารถได้เข้าไปทำงานทางการเมือง ประชาชนมีโอกาสเลือกผู้ปกครองหรือรัฐบาลบริหารประเทศลดความขัดแย้งทางการเมือง^๙ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีความสำคัญต่อคนไทยทุกคนที่ต้องทำหน้าที่เพื่อมอบอำนาจอธิปไตยของเราโดยเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ การเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ การเลือกตั้งของไทยในแต่ละครั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญที่ประกาศบังคับใช้ ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ และครั้งแรกภายหลังการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๙ กำหนดให้มีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๔๘๐ คน โดยเป็นสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๔๐๐ คน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนจำนวน ๘๐ คน^{๑๐}

๑๐.๔ ประเภทและองค์ประกอบของการเลือกตั้ง

๑๐.๔.๑ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ส.ส. มาจากการเลือกตั้ง ๒ แบบ^{๑๑} ได้แก่

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๔๐๐ คน มาจากการแบ่งเขตเลือกตั้งทั่วประเทศ โดยแต่ละเขตเลือกตั้งสามารถมี ส.ส. ได้ ๑-๓ คน โดยผู้ได้รับการเลือกตั้งคือผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดในเขตเลือกตั้งและเรียงลำดับลงมาเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็น ส.ส. ตามจำนวนพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

๒. สมาชิกสภาผู้แทนแบบสัดส่วน จำนวน ๘ กลุ่มจังหวัด ๆ ละ ๑๐ คน รวม ๘๐ คน ซึ่งเป็นการลงคะแนนเลือกตั้งพรรคการเมืองที่ส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตกลุ่มจังหวัดโดยการเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง

การแบ่งกลุ่มจังหวัด ส.ส. แบบสัดส่วน

ส.ส. แบบสัดส่วนจะแบ่งประเทศออกเป็น ๘ กลุ่มจังหวัด ดังนี้^{๑๒}

กลุ่มจังหวัดที่ ๑ ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา น่าน แพร่ ลำปาง ลำพูน สุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร

^๙สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง(กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐.

^{๑๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖

^{๑๑}อ้างแล้ว, ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่, หน้า ๗๖.

^{๑๒}ธนศ สังฆสุบรรณ และคนอื่น ๆ, คู่มือการเลือกตั้ง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

กลุ่มจังหวัดที่ ๒ ได้แก่ จังหวัดอุดรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ลพบุรี เพชรบูรณ์ ชัยภูมิ และขอนแก่น

กลุ่มจังหวัดที่ ๓ ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญ มุกดาหาร นครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ มหาสารคาม หนองคาย อุดรธานี หนองบัวลำภู และเลย

กลุ่มจังหวัดที่ ๔ ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และร้อยเอ็ด

กลุ่มจังหวัดที่ ๕ ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว นครราชสีมา ปทุมธานี นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราด

กลุ่มจังหวัดที่ ๖ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี และสมุทรปราการ

กลุ่มจังหวัดที่ ๗ ได้แก่ จังหวัดระนอง ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร นครปฐม กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ชัยนาถ สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสระบุรี

กลุ่มจังหวัดที่ ๘ ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ข้อแตกต่างระหว่างการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ กับรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ คือ มีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จากเดิมที่มี ส.ส. ๕๐๐ คน มาจากแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คน คือ หนึ่งเขตเลือกตั้งมี ส.ส. ได้ ๑ คน และแบบบัญชีรายชื่ออีก ๑๐๐ คน มาเป็นแบบใหม่ ส.ส. มี ๔๘๐ คนจากแบบเขตเลือกตั้ง ๔๐๐ คนจาก ๑๕๗ เขตเลือกตั้ง

๑๐.๔.๒ การเลือกตั้งและการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือ ส.ว. จำนวน ๑๕๐ คน มีที่มา ๒ แบบ คือ^{๑๓}

๑. สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง จำนวน ๗๖ คน การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาให้ใช้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้งและให้มีสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดละ ๑ คน ซึ่งผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดจะได้รับเลือกเป็น ส.ว. ของแต่ละจังหวัด

๒. สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา จำนวน ๗๔ คน คณะกรรมการสรรหาจะดำเนินการสรรหา ส.ว. จากผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อจากองค์กรต่าง ๆ ในภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาชีพและภาคอื่นที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภา จำนวนสมาชิกวุฒิสภาจะมีมากขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญบทบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง

๑๐.๔.๓ การเลือกตั้ง ส.ส. ตามรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๖๑-๒๕๕๐

การเลือกตั้งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน มีการเลือกตั้งด้วยกันทั้งหมด ๒๓ ครั้ง ดังนี้^{๑๔}

^{๑๓} สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร : สภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐-๒๑.

^{๑๔} นิยม รัฐมฤต, “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ใน การเมืองการปกครองไทยในรอบ ๖๐ ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐), หน้า ๗๐-๙๑.

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑

จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นการเลือกตั้งช่วงหลังการพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวร พ.ศ. ๒๔๗๕ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ซึ่งได้กำหนดโครงสร้างการปกครองไว้ในระบบสภา ประกอบด้วยสภาเดียว การเลือกตั้งครั้งแรกเป็นการเลือกตั้งทางอ้อมสองชั้นในระบบเขต (จังหวัด) คือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละตำบลเลือกตั้งผู้แทนตำบล ๑ คน การเลือกผู้แทนตำบลตามกฎหมายกำหนดให้กระทำโดยการประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าให้มีการเลือกตั้งผู้แทนตำบล ให้มีกรรมการอำเภอจัดทำรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงในชั้นตำบลขึ้นไป การทำรายชื่อให้ถือตามทะเบียนสำมะโนครัว เมื่อได้ผู้แทนตำบลแล้ว ผู้แทนตำบลจึงเลือกผู้แทนจังหวัดตามจำนวนพึงมี^{๑๕} การเลือกตั้งครั้งแรกมี ส.ส. จำนวน ๗๘ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒

การเลือกตั้งครั้งที่ ๒ จัดขึ้นภายใต้โครงสร้างทางการเมืองอย่างเดียวกันกับการเลือกตั้งครั้งที่ ๑ คือ ระบบรัฐสภา ประกอบด้วยสภาเดียว สมาชิก ๒ ประเภท คือสมาชิกเลือกตั้งกับแต่งตั้งภายใต้ระบบการเลือกตั้งที่แตกต่าง แต่ผลการเลือกตั้งไม่แตกต่างเนื่องจากอยู่ภายใต้คณะผู้คุมคณะเดียวกันคือคณะราษฎร จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐ มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๙๑ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๓

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๓ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นการเลือกตั้งที่ห่างจากการเลือกตั้งครั้งก่อนเพียงปีเศษ เนื่องจากการยุบสภาเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑ อันมีเหตุมาจากรัฐบาลแพ้เสียงในสภาทำให้มีการเลือกตั้งใหม่ การเลือกตั้งครั้งนี้มี ส.ส. จำนวน ๙๑ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๔

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๔ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ซึ่งเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลงไม่นาน การเลือกตั้งครั้งนี้ห่างจากการเลือกตั้งครั้งก่อนนานถึง ๗ ปีเศษ ทั้ง ๆ ที่สาระการดำรงตำแหน่งของ ส.ส. มีเพียง ๒ คราว ๆ ละไม่เกิน ๒ ปี การเลือกตั้งครั้งนี้ มี ส.ส. จำนวน ๙๖ คน หลังการเลือกตั้ง นายควง อภัยวงศ์ ได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล แต่แพ้เสียงสนับสนุนในสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ และขอลาออกจากตำแหน่ง และเปิดทางให้นายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าพรรคตัวจริงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การแข่งขันทางการเมืองในรูปพรรคการเมืองได้เริ่มต้นขึ้น กล่าวคือ นายควง อภัยวงศ์ รวมกลุ่มนักการเมืองกลุ่มอนุรักษนิยม เช่น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๕

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๕ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๔๙๑ หลังรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เป็นการเลือกตั้งภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๔๙๐ ประกอบด้วย ๒ สภา คือ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภามาจากการแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่ง

^{๑๕}พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๗๙ มาตรา ๗.

คราวละ ๖ ปี เฉพาะวาระแรกเมื่อครบกำหนด ๓ ปี ให้มีการจับฉลากออกครั้งหนึ่ง สมาชิกสภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้ง มีวาระการอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปีแต่ละสภามีจำนวนเท่ากัน ผลการเลือกตั้งนายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้นำการจัดตั้งรัฐบาล มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๙๙ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๖

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๖ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๕ หลังรัฐประหารไม่นาน การเลือกตั้งครั้งนี้รัฐบาลไม่ยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมือง และไม่ยอมให้หาเสียงในนามพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องหาเสียงในนามบุคคล มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนจำนวน ๑๒๓ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๗

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๗ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๐ การเลือกตั้งครั้งนี้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๔๙๘ มีการจัดตั้งพรรคการเมืองมีการแข่งขันทางการเมืองในรูปของพรรคการเมืองได้ สาเหตุที่รัฐบาลยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองได้ เพราะจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม หัวหน้ารัฐบาล ได้รับการสนับสนุนทางทหารและตำรวจ ร้อยรอลง จอมพล ป. จึงหันไปอาศัยฐานเสียงจากประชาชนด้วยการเน้นการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งครั้งนี้มาจากการโง่งการเลือกตั้ง นานาชนิดไม่ว่าจะเป็นเวียนเทียน ไฟไฟ พลร่ม เป็นต้น การเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด ๑๖๐ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๘

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๘ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นรัฐบาลรักษาการนำโดยนายพจน์ สารสิน ภายใต้กติกาเงื่อนไขเดียวกันกับการเลือกตั้งครั้งที่ ๗ คือ มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนได้จำนวน ๑๖๐ คน หลังการเลือกตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่สามารถรับตำแหน่งผู้นำรัฐบาลได้จึงมอบหมายให้พลโทถนอม กิตติขจร (ยศในสมัยนั้น) เป็นนายกรัฐมนตรี

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๙

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๙ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๒ หลังจากว่างเว้นการเลือกตั้งนานกว่า ๑๐ ปี ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๑ กำหนดให้สภาไทยมี ๒ สภา ได้แก่ วุฒิสภากับสภาผู้แทนราษฎร สำหรับวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งมีจำนวน ๓ ใน ๔ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งในระบบรวมเขต (ใช้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง) หลังการเลือกตั้ง จอมพลถนอม กิตติขจร ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๒๑๖ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๐

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๐ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๘ หลังการเลือกตั้งพรรคประชาธิปัตย์ได้รับคะแนนมากที่สุด และรวมพรรคการเมืองอื่นสองพรรคจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างน้อย คือพรรคเกษตรสังคม และพรรคแนวร่วมสังคมนิยม โดยมี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ไม่ได้รับความไว้วางใจในการแถลงนโยบาย เป็นเหตุให้รัฐบาลชุดนี้สิ้นสุดลง ต่อมา พรรคการเมืองอีก ๑๒ พรรคร่วมกันเสนอ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์

ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมี ส.ส. ในสังกัดเพียง ๑๘ คน แต่ยังไม่ถึงปีต้องยุบสภาเพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่ การเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน ๒๖๙ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๑

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๑ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๙ หลังการเลือกพรรคที่ได้รับที่นั่งมากที่สุด คือ พรรคประชาธิปัตย์และได้ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสม รัฐบาลชุดนี้อยู่ไม่นานถูกรัฐประหารเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเนื่องจากเกิดเหตุการณ์แตกแยกทางอุดมการณ์ระหว่างขบวนการฝ่ายซ้าย ซึ่งนำโดยนักศึกษามหาวิทยาลัย กับขบวนการฝ่ายขวานำโดยฝ่ายข้าราชการทหารและข้าราชการและเกิดการประทุษร้ายชาวพม่าตายเป็นอันมาก จนในที่สุดเกิดการล้อมปราบนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อเช้านี้วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ซึ่งเป็นการประท้วงการกลับมาของจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๒

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๒ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๒ ภายใต้เงื่อนไขของบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๑ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมืองเป็นการเลือกตั้งแบบรวมเขต (จังหวัด) เลือกเป็นคณะบุคคลตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งสมัคร การเลือกตั้งครั้งนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนจำนวน ๓๐๑ คน หลังการออกเลือกตั้งพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ได้รับการสนับสนุนจากรัฐสภาให้เป็นผู้ดำเนินการจัดตั้งรัฐบาล

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๓

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๓ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นการเลือกตั้งแบ่งเขตผสมรวมเขต (จังหวัด) ภายหลังการเลือกตั้งพรรคการเมืองหลายพรรคให้การสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี การเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๓๒๔ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๔

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๔ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ หลังการเลือกตั้งพรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม และพรรคราษฎร ได้ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลโดยพรรคสนับสนุนให้พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี การเลือกตั้งครั้งนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๓๔๗ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๕

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๕ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ หลังการเลือกตั้งพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประกาศไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกต่อไป ทำให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าให้เป็นนายกรัฐมนตรี การเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๓๕๗ คน และสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้สิ้นสุดโดยการยึดอำนาจการปกครองประเทศของคณะความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๖

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๖ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ การเลือกตั้งครั้งนี้กำหนดให้มี ๒ สภา คือ วุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร โดยวุฒิสภามีจำนวนสมาชิก ๒๗๐ คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๓๖๐ คน หลังการเลือกตั้งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕ ภายหลังเกิดเหตุการณ์ไม่สงบระหว่างวันที่ ๑๗-๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ อันเนื่องจากการเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งและเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในที่สุดพลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุนเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐบาลเฉพาะกิจเพื่อแก้ไขสถานการณ์

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๗

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๗ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๕ หลังการเลือกตั้งพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลเป็นรัฐบาลผสม ๕ พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม พรรคกิจสังคม และพรรคเอกภาพ โดยมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรี การเลือกตั้งครั้งนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนจำนวน ๓๖๐ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๘

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๘ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ กำหนดให้ใช้ระบบสองสภา คือ วุฒิสภา กับสภาผู้แทนราษฎร โดยวุฒิสภามีสมาชิกได้ ๒ ใน ๓ ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีทั้งหมด ๓๙๑ คน หลังการเลือกตั้งพรรคชาติไทย นำโดยนายบรรหาร ศิลปะอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐบาลผสมประกอบด้วยพรรคการเมือง ๗ พรรค คือ พรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย พรรคนำไทย และพรรคมวลชน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๙

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๑๙ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ หลังการเลือกตั้งพรรคความหวังใหม่เป็นพรรคการเมืองที่ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด จึงเป็นพรรคที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลผสม ๖ พรรคการเมือง ประกอบด้วยพรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนา พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย พรรคเสรีธรรม และพรรคมวลชน โดยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคความหวังใหม่ เป็นนายกรัฐมนตรี การเลือกตั้งครั้งนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนจำนวน ๓๙๑ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๐

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๐ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ภายใต้ระบบการเมืองหลังการปฏิรูป ที่ต้องการให้การเมืองเกิดความสะอาด รัฐบาลเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ ประชาชนมีส่วนร่วม ประเทศชาติมีประชาธิปไตย และกำหนดให้สภามีสองสภา คือ วุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาต้องมา

จากการเลือกตั้งจำนวน ๒๐๐ คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้ง จำนวน ๕๐๐ คน เป็นสมาชิกมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๐๐ คนและแบบระบบแบ่งเขตจำนวน ๔๐๐ คน ๔๐๐ เขต เขตเดียวเบอร์เดียว และการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อซึ่งเป็นการเลือกตั้งในระบบสัดส่วนแต่มีเงื่อนไขที่ว่าพรรคการเมืองใดได้คะแนนไม่ถึงร้อยละห้าของคะแนนเสียงทั้งหมดจะไม่ได้รับการจัดสรรที่นั่ง หลังการเลือกตั้งพรรคที่ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนมากที่สุด คือ พรรคไทยรักไทย ได้เป็นพรรคแกนนำจัดตั้งรัฐบาลเป็นรัฐบาลผสม ๓ พรรคการเมือง ประกอบด้วย พรรคไทยรักไทย พรรคชาติไทย และพรรคความหวังใหม่ โดยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตรเป็นนายกรัฐมนตรี การเลือกตั้งครั้งนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนจำนวน ๕๐๐ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๑

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๑ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ หลังการเลือกตั้ง พรรคที่ได้รับการเลือกตั้งมากที่สุดคือพรรคไทยรักไทยได้ ๓๗๗ เสียง จึงสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียว และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนพรรคอื่นเป็นฝ่ายค้านมีสมาชิกเพียง ๑๒๓ เสียง ไม่เพียงพอต่อการยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายได้ การเลือกตั้งครั้งนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนจำนวน ๕๐๐ คน

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๒

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๒ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็นการเลือกตั้งที่มีปัญหาการเลือกตั้งมากที่สุดหลังจากมีการปฏิรูปการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ หลังจากมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาเพื่อคืนอำนาจให้ประชาชนเลือกตั้ง วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ และให้มีการเลือกตั้งในวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๙ การเลือกตั้งครั้งนี้มีพรรคไทยรักไทย พรรคเดียวที่ส่งผู้สมัครมากถึง ๒๘๑ เขต จากทั้งหมด ๔๐๐ เขต และพรรคการเมืองที่เป็นฝ่ายค้านเดิมก็บอยคอตทางการเมืองไม่ส่งคนลงสมัครรับเลือกตั้งทำให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ครบ ๔๐๐ คน ทำให้มีการประท้วงว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นโมฆะ เหตุการณ์ความวุ่นวายเริ่มทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนถึงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ จึงเกิดการปฏิวัติรัฐประหารอีกครั้งโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน โดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๓

การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๓ จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้มี ๒ สภา คือวุฒิสภากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภามี ๑๕๐ คน คือมาจากการเลือกตั้ง ๗๖ คน จากการสรรหา ๗๔ คน ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๔๘๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ๔๐๐ คน และแบบสัดส่วน ๘๐ คน หลังการเลือกตั้งพรรคที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดคือ พรรคพลังประชาชน ได้พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชน เป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินกรณีจัดการการชิมไปบ่นไป ให้พ้นจากการเป็นนายกรัฐมนตรี พรรคพลังประชาชนได้เลือกนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ เป็นหัวหน้าพรรคพลังประชาชน และได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี จากนั้นพรรคพลังประชาชน

ถูกศาลรัฐธรรมนูญพิจารณายุบพรรคอีกครั้ง ทำให้สมาชิกพรรคแตกออกมาตั้งพรรคใหม่ เป็นพรรคเพื่อไทย พรรคเพื่อแผ่นดิน พรรคภูมิใจไทย สุดท้ายพรรคเพื่อไทยมีคะแนนเสียงไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ เนื่องจากพรรคภูมิใจไทยหันไปสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ ทำให้พรรคประชาธิปัตย์สามารถจัดตั้งรัฐบาลผสม โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี คนปัจจุบัน

๑๐.๕ ปัญหาการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งของไทยหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลายาวนานถึง ๗๗ ปี การเลือกตั้งภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญทุกฉบับมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมายเลือกตั้งเพื่อให้การเลือกตั้งเกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมและได้นักการเมืองที่ดีมีคุณธรรม แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เนื่องจากปัญหาพรรคการเมือง ปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาการนอนหลับทับสิทธิ์ ปัญหาการซื้อขายตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และปัญหาหลัก ๆ ใหญ่จริง ในยุคปัจจุบันคือปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงที่แก้ไขไม่ตกเนื่องประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองและการเลือกตั้ง วิทยา เชียงกุล ได้กล่าวถึงสาเหตุปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงและแนวทางแก้ไขดังนี้^{๑๖}

ซื้อสิทธิ์ขายเสียง การเลือกตั้ง ส.ส. รวมทั้งการเลือกตั้งตำแหน่งอื่น ๆ มีการใช้เงินใช้ทองซื้อเสียงมาก เนื่องจากสาเหตุหลายประการที่ประกอบขึ้นเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมไทยเท่าที่เห็นชัด ๆ มี

๑. การพัฒนาเศรษฐกิจในรอบ ๓๐-๔๐ ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดการกระจายความมั่งคั่งที่ไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น คนรวย ๆ ขึ้นมาก คนจนอยู่เท่า ๆ เดิมหรือจนลง จึงมีคนประเภทที่ลงสมัคร ส.ส. แล้วใช้เงินคนละ ๑๐-๒๐ ล้านบาท หรือมากกว่านั้นในการหาเสียงและซื้อเสียงเป็นเรื่องธรรมดา หรือมีนายทุนมีพรรคที่พร้อมจะจ่ายเงินให้ ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจนได้ค่าจ้างวันละ ๑๐๐ กว่าบาทหรือน้อยกว่านั้น ดังนั้นการขายเสียง ๕๐๐ บาท จึงมีความหมายสำหรับประชาชนยากจนมาก เพราะปกติเขาก็ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารและมองไม่ค่อยเห็นว่าจะได้ประโยชน์อะไรจากการเลือก ส.ส.อยู่แล้ว การขายเสียงจึงเป็นวิธีการต่อรองอย่างหนึ่งของคนจนโดยที่เขาไม่ตระหนักว่าในระยะยาวแล้วการต่อรองแบบนี้ยิ่งทำให้พวกเขาเสียเปรียบเปรียบคนที่ซื้อเสียงเข้าไปเป็นผู้แทน เป็นรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น

๒. การพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แบบศักดินา ซึ่งรวมทั้งแบบเจ้าพ่ออุปถัมภ์ แต่กลับทำให้เข้มแข็งขึ้น ประชาชนยังคงถูกสั่งสอนกล่อมเกลามาให้เคารพกราบไหว้คนมีอำนาจ คนมีตำแหน่ง คนรวย ที่พวกเขาเชื่อว่ามีอำนาจ มีบุญบารมีที่จะช่วยเหลือเขาได้เวลาที่เขาต้องการพึ่งพา และสามารถจะลงโทษเขาได้ถ้าเขาไม่สวามิภักดิ์ ไม่จงรักภักดีในระบบนี้ ผู้สมัคร ส.ส. ไม่ได้ใช้เงินซื้อเสียงอย่างเดียว แต่ใช้อำนาจบารมี ใช้การผูกพันให้คนรู้จัก เป็นบุญคุณ ใช้การข่มขู่ ผ่านเครือข่ายหวัคะแนนซึ่งเป็นคนกว้างขวางในท้องถิ่นที่ชาวบ้านต้องรับเงินและต้อง

^{๑๖}วิทยากร เชียงกุล, ปฏิรูปการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : มิ่งมิตร, ๒๕๔๐), หน้า ๕๖.

เลือกคนที่ให้เงิน ไม่ใช่เพราะอยากได้เงินอย่างเดียว หากเลือกเพราะรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณหวังพึ่งพาต่อไป รวมทั้งเกรงกลัวด้วยว่าถ้ารับเงินมาแล้วไม่เลือกคนที่ให้เงิน ครอบครัวของตนหรือคนทั้งหมู่บ้าน หรือหัวคะแนนจะถูกลงโทษ

๓. ระบบข้าราชการแบบรวมศูนย์ยังมีอำนาจเหนือประชาชนทั่วไปมากเกินไป โดยเฉพาะในต่างจังหวัด และนอกเขตเทศบาลทั้งทหาร ตำรวจ และฝ่ายปกครอง ยังมีอำนาจและมีอิทธิพล ส่วนใหญ่พวกเขาพร้อมจะร่วมมือกับคนที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมืองมากกว่าจะทำตัวเป็นกลาง หรือเป็นที่พึ่งของประชาชน ข้าราชการยังไม่รู้สึกตัวว่าเป็นผู้กินเงินเดือนจากภาษีของประชาชน ประชาชนก็ไม่รู้สึกว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ถูกเก็บภาษีทางอ้อม จึงไม่รู้ว่าเงินงบประมาณมาจากภาษีของตน รัฐบาลก็ไม่ค่อยให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องจำนวนและที่มาของภาษี ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าตนเป็นผู้จ่ายเงินเดือนให้ข้าราชการ และไม่รู้ว่สิ่งๆ เรียกว่า “ของหลวง” ที่แท้จริงคือเงินภาษีของประชาชน เช่น คนจำนวนมากใช้น้ำ ใช้ไฟฟ้า ใช้อุปกรณ์ของทางราชการต่าง ๆ อย่างฟุ่มเฟือยเพราะคิดว่าเป็น “ของหลวง” ไม่ใช่ของตน

๔. การพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่ สร้างค่านิยมที่นับถือยกย่องเงิน และการบริโภคเป็นพระเจ้า เงินกลายเป็นเป้าหมายในชีวิต กระบวนการได้เงินมาไม่สำคัญ ขอให้ได้มาเป็นใช้ได้ คนจำนวนไม่น้อยรู้สึกว่าการซื้อขายเสียงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจแนวนี้ การพัฒนาแบบนี้ทำให้คนไม่นับถือความเป็นตัวของตัวเอง ไม่นับถือหลักการ อุดมการณ์ประชาธิปไตยหรือความถูกต้องชอบธรรม อย่างว่าแต่ชาวบ้านหรือนักการเมืองจะซื้อเสียงขายเสียงเลย ข้าราชการหลายหน่วยงานก็ประจบสอพลอ วังเต็นซื้อตำแหน่ง พ่อค้า นักธุรกิจ ก็จ่ายเงินวังกั้นให้ข้าราชการเวลาต้องการสัมปทานหรือประโยชน์ทางธุรกิจ ฯลฯ

๕. การจัดการศึกษาที่เน้นระบบท่องจำ การเชื่อฟังครูอาจารย์และตำรา ได้แต่สร้างคนที่มีความรู้สามัญและความรู้ทางวิชาชีพ แต่ไม่สร้างคนที่รู้หลักการคิดวิเคราะห์ มีความนับถือตนเอง ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง คนไทยถึงจะได้เรียนหนังสือมากขึ้น ก็ยังคิดและมีค่านิยมไม่ต่างจากเดิม คือชอบทำตามกระแสส่วนใหญ่ในสังคมเพื่อเอาตัวรอดไปวัน ๆ มากกว่าที่จะทำเพื่อการมองการณ์ไกล หรือเพื่อหลักการปัญหาการซื้อเสียงจึงเป็นผลมาจากการพัฒนาของสังคมไทยทั้งหมด เราไม่อาจมองปัญหาแบบง่าย ๆ ว่าเพราะชาวบ้านโง่เขลาเห็นแก่เงินเพียงไม่กี่ร้อยบาท และพยายามแก้ไขโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไม่ให้ชาวบ้านขายเสียง การโฆษณาแบบนี้จะเป็นการเสียเงินที่มาจากภาษีของประชาชนเพิ่มขึ้นอีก

ทางแก้ปัญหาคือจะเน้น การปฏิรูปทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (การศึกษา วัฒนธรรม ค่านิยม) เพื่อกระจายความรู้ ความมั่งคั่ง อำนาจต่อรอง สิทธิและโอกาสไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึงและยุติธรรม ไม่ใช่แค่ปฏิรูปการเมืองด้วยการแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตรา หรือการมุ่งทำให้เศรษฐกิจส่วนรวมเจริญเติบโตเท่านั้น การปฏิรูปการเมือง นอกจากจะต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นแล้ว ยังจะต้องรวมถึงการกระจายอำนาจการปกครอง และการคลังไปสู่ท้องถิ่น และการปฏิรูประบบราชการให้เล็กลง มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีระบบการตรวจสอบไม่ให้นักการเมืองและข้าราชการฉ้อฉลใช้อำนาจในทางที่ผิดด้วยการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ และสังคม เป็นหัวใจที่สำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการเมืองเป็นประชาธิปไตย เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น แทนที่จะคิดแก้ปัญหาเศรษฐกิจแต่เรื่องการส่งออก การแก้ปัญหาการ

ขาดทุนบุญขึ้นเงินสะพัด ฯลฯ ควรคิดเสียใหม่ว่าถ้าเรามุ่งพัฒนาให้คนไทย ๖๐ ล้านคน (ซึ่งมากกว่า อังกฤษเล็กน้อย แต่เศรษฐกิจเราเล็กกว่าอังกฤษหลายเท่า) มีที่อยู่อาศัย มีอาหาร สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ยกระดับคุณภาพชีวิต มีการศึกษาดี มีงานทำที่มีประสิทธิภาพ ประชาชน ๖๐ ล้านคน ก็จะเป็นพลังงานทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ถ้าให้ประชาชน ร่ำรวย เศรษฐกิจไทยจะโตกว่านี้หลายเท่า เพราะประชาชนมีอำนาจซื้อ ตลาดในประเทศจะมีขนาดใหญ่ขึ้น สินค้าที่ผลิตได้ไม่ต้องพึ่งการส่งออกทั้งหมด แต่ขายในประเทศได้ด้วย เงินก็จะหมุนเวียนเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจแบบส่งเสริมซึ่งกันและกันเมื่อคนไทยส่วนใหญ่มีฐานะดีขึ้น และฐานะไม่แตกต่างกันมาก ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่พวกเขาได้รับไม่แตกต่างกันมาก การจะซื้อสิ่ง การจะเอาเปรียบกันด้วยวิธีต่าง ๆ ก็จะลดลงเหมือนในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งหลาย ประเทศมีประชากรและทรัพยากรธรรมชาติน้อยกว่าเราด้วยซ้ำ แต่เศรษฐกิจเขากลับดีกว่า ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีกว่า และการเมืองเป็นประชาธิปไตยที่มั่นคงมากกว่า เราควร แข่งขันกับประเทศอื่นในแง่ทำให้มาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่และความรู้ประชาชนดีขึ้นด้วย ไม่ใช่การ แข่งขันเรื่องส่งออกสินค้าและบริการเท่านั้น เพราะถ้าประชาชนกินดีอยู่ดี การศึกษาดี ทำงานเก่ง ก็จะแข่งกับต่างประเทศได้ทุกทางและแก้ปัญหา พัฒนาตัวเองในทุกด้านได้ดีขึ้นด้วย

๑๐.๖ สรุปท้ายบท

การเลือกตั้ง คือการคัดเลือกตัวบุคคลเพื่อเข้าไปทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของเราและ ของชาติ ทำอย่างไรประเทศชาติจึงพัฒนาได้ทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้วเราควรเลือกตัวแทน ของเราที่เป็นคนที่มีความรู้ซื่อสัตย์ไม่เลือกคนที่เข้าไปเพื่อหวังกอบโกยผลประโยชน์ให้ตัวเอง ดังนั้น ทุกคนควรไม่ซื้อสิทธิ์ขายเสียง ให้ความสนใจกับการเมืองมากยิ่งขึ้น ถ้าหากไม่สนใจสิ่งเหล่านี้แล้วทำให้ การเลือกตั้งยิ่งเลวร้ายยิ่งขึ้น จากการเลือกตั้งทุกครั้งที่ผ่านมาก็มีปัญหามากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานของรัฐขาดการประชาสัมพันธ์เรื่องการเลือกตั้งทั้งที่รัฐบาลมีสื่ออยู่ในมือมากมายเช่น สถานีวิทยุมีอยู่ทุกหย่อมหญ้าแต่ไม่ใช่ให้เกิดประโยชน์แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ นี่เป็นเพียงประเด็นเดียวที่ ยกให้เห็น นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่คอยเป็นหูเป็นตาให้รัฐบาลเมื่อทุก ฝ่ายให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีแล้วอนาคตข้างหน้าประเทศไทยก็จะได้มีการพัฒนาอย่างมี ประสิทธิภาพปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันอย่างแน่นอน

คำถามประจำบท

๑. จงให้ความหมายของการเลือกตั้งตามทัศนะของท่าน
๒. เพราะเหตุใดทุกประเทศที่การเลือกตั้งจึงให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งทุกระดับ
๓. การเลือกตั้งของไทยในปัจจุบันมีประเพณีอะไรบ้าง
๔. จงวิเคราะห์ถึงปัญหาอุปสรรคของการเลือกตั้งของไทยว่ามีสาเหตุจากอะไรบ้าง

เอกสารอ้างอิงประจําบท

ชเนศ สัมสุบรรณ และคนอื่น ๆ. คู่มือการเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง. ๒๕๕๐.

นิยม รัฐอมฤต. “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ใน การเมืองการปกครองไทยในรอบ ๖๐ ปี แห่งการครองสิริราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร : สกายบุคส์. วิทยาการ เชียงกูล, ๒๕๔๐.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักกิจการพรรคการเมืองและการออกเสียงประชามติ. ๒๕๕๑.

